

Утвърдил: .....

Декан

Дата: .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: *Философски*

Специалност: (код и наименование)

Философия

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

(код и наименование): *ТЕОРИЯТА НА АРИСТОТЕЛ ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО*

Преподавател: **доц. д-р Тодор Полименов**

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	0
	Практически упражнения (хоспетиране)	0
Обща аудиторна заетост		
Извънаудиторна заетост	Самостоятелна работа с разглежданите текстове	60
	Курсова работа	15
Обща извънаудиторна заетост		
ОБЩА ЗАЕТОСТ		75
Кредити аудиторна заетост		1
Кредити извънаудиторна заетост		1.5
ОБЩО ЕКСТ		2.5

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	Курсова работа	100%

Анотация на учебната дисциплина:

Древногръцката философия започва с въпроса за съществуващото, за това, което 'е'. Какво да бъде, означава за нещо да бъде (да съществува)? В какво се състои битието (или 'битийността') на биващото, т.е. на съществуващото? Как можем да дефинираме 'бъденето' или съществуването на нещо? Този тип въпроси предхождат исторически фундаменталните в по-късните философски парадигми въпроси за субекта и познанието (във философията на Новото време) или за езика и социалната практика (във философията на XX век). В Древна Гърция философията възниква като 'онтология' – като теория за това, което е, като теория

за биващото. Аристотел прецизира въпроса за биващото, като го свежда до въпроса за ‘първично биващото’, за онова, на което е присъща онтологическа автономност, или – казано по-технически – за субстанцията (οὐσία). Тъй като останалите неща съществуват само дотолкова, доколкото са ‘претърпявания’ на субстанциите (а именно техни черти, свойства, качества, количествени измерения, отношения, места и моменти, действия, въздействия, състояния и т.н.), ние ще можем да кажем по удовлетворителен начин какво е това, което е, тъкмо като анализираме какво е субстанция.

Ранната онтология на Аристотел намира израз в съчинението *Категории*, където – с помощта на един заимстван от *Топика* логически анализ – като субстанции биват изявени конкретните индивидуални неща. Късната онтология на Аристотел се съдържа в т.нар. ‘книги за субстанцията’ на *Метафизика* (кн. VII, VIII и IX), където като субстанцията на едно конкретно индивидуално нещо бива идентифициран ейдосът на това нещо, т.е. неговата видова форма. Между тези две на пръв поглед несъвместими теории за субстанцията стои съчинението *Физика*. Там – при анализа на движението и изменението – Аристотел различава два компонента в конкретните неща: тяхната форма (ейдос) и тяхната материя.

Целта на настоящия курс е на фона на споменатите съчинения (и най-вече на *Категории* и *Физика*), от които ще бъдат разгледани избрани откъси, да се проследи по-внимателно ходът на аргументацията в краткото натурфилософско съчинение *За възникването и загиването*, чиято тема е субстанциалното изменение (възникването и загиването на субстанциите) и, по-точно, принципите и процесите, които лежат в неговата основа. Разглеждането на тази тема е важно не само с оглед на пълноценното разбиране на аргументите в книгите за субстанцията на *Метафизика*, където Аристотел експлицитно стъпва на своето схващане за субстанциалното изменение, но и в систематична перспектива – с оглед на разбирането на неговата теория за начина на съществуване на конкретните индивидуални неща и тяхната идентичност.

Предварителни изисквания:

Няма.

Очаквани резултати:

Запознаване с основни черти на Аристотеловата онтология, изясняване на понятия като категория, субстанция и акциденция, форма и материя и др. Детайлна работа с текста на *За възникването и загиването* и вникване в неговата аргументация. Показване както на значението на темата за субстанциалното изменение за зрялата онтология в *Метафизика*, така и нейната актуалност в съвременните есенциалистски дискусии за съществуването и идентичността на индивидите.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1.	Онтологическата, епистемологическата и лингвистичната парадигма в историята на философията	2
2.	Античният въпрос за биващото. Парменид и Платон	2
3.	Учението на Аристотел за предикабилиите и предикаментите (категориите) в <i>Топика</i>	2
4.	Ранната онтология на <i>Категории</i>	2
5.	Теорията за изменението във <i>Физика</i>	2
6.	Обзор на <i>За възникването и загиването</i> (Gen. corr.)	2

7.	Разликата между възникване и промяна (<i>Gen. corr.</i>)	2
8.	Дефиниции на възникване и загиване, както и на промяна и растеж (<i>Gen. corr.</i>)	2
9.	Какво означава ‘възникване от нещо друго’? (<i>Gen. corr.</i>)	2
10.	Причини и принципи за възникването на естествените субстанции (<i>Gen. corr.</i>)	2
11.	Материални принципи на сетивно-възприемаемите тела (<i>Gen. corr.</i>)	2
12.	Формата и нейната реализация в материята (<i>Gen. corr.</i>)	2
13.	Целева причина и движение както при възникването и загиването на отделните субстанции, така и в кръговрата в космоса (<i>Gen. corr.</i>)	2
14.	Късната онтология в <i>Метафизика</i>	2
15.	Същност, субстанциална форма и идентичност на индивидуалните неща	2

Конспект за изпит

№	Въпрос
	Оценяването в края на курса ще бъде писмено – въз основа на представена курсова работа върху някоя от разгледаните теми (по избор) с обем между 3 и 5 стандартни страници.

Библиография

- Аристотел: *Топика*, Прев. И. Христов, София: Захари Стоянов, 1998.
- Аристотел: *Категории*, в: Аристотел: *Съчинения в шест тома. Том I. Органон. Част I*. Прев. Ив. Христов, София: Захари Стоянов, 2008.
- Аристотел: *Физика* (= *Съчинения в шест тома. Том II. Натурфилософски и естественонаучни съчинения. Част I*). Прев. Ц. Бояджиев, София: Захари Стоянов, 2012.
- Аристотел: *За възникването и загиването*, в: Аристотел: *За небето / За възникването и загиването. Два трактата*. Прев. Д. Илиев, София: СОНМ, 2006.
- Аристотел: *Метафизика*. Прев. Н. Гочев / И. Христов, София: СОНМ, 2000.
- Полименов, Т.: *Субстанции, универсалии, пропозиции. Метафизика и философия на езика*. София: Вулкан 4, 2013.
- Aristoteles: *Über Werden und Vergehen / De generatione et corruptione*. Griechisch–Deutsch. Hrsg. v. Th. Buchheim, Hamburg: Meiner, 2011. [Тук е публикуван гръцкият оригинал.]
- Aristotle: *De generatione et corruptione*. Calderon Aristotle Series. Trans. with notes by C. J. F. Williams, Oxford: Calderon Press, 1982. [Тук има коментар на съчинението.]

Дата: 04.01.2014 г.

Съставил: Т. Полименов